

Lapsen etu edellyttää, että kuntoutus perustuu tutkittuun tietoon

Lapsille suunnattujen kuntoutus- ja hyvinvointipalvelujen tarjonta on viime vuosina lisääntynyt merkittävästi. Samalla markkinoille on tullut yhä enemmän menetelmiä ja palveluita, joiden vaikuttavuudesta ei ole luotettavaa tutkimusnäyttöä, joiden tuottajat eivät ole terveydenhuollon laillistettuja ammattihenkilöitä tai joita markkinoidaan luomalla virheellinen mielikuva hoidon tarpeellisuudesta. Erityistä huolta herättävät lapsille suunnatut hoitomuodot, jotka perustuvat ideologisiin uskomuksiin tai yksittäisten toimijoiden omiin teorioihin tai menetelmiin. Vaikka palveluita markkinoitaisiin hyvässä tarkoituksessa, niihin voi liittyä merkittäviä turvallisuus- ja eettisiä riskejä.

Turvallisuusriski ei synny ainoastaan mahdollisista suorista haittavaikutuksista, vaan merkittävä riski on myös se, että lapsen todelliset tarpeet voivat jäädä tunnistamatta. Tällöin asianmukainen arviointi ja näyttöön perustuva kuntoutus viivästyvät. Kun lapsen haasteita selitetään menetelmän omalla viitekehyksellä ilman terveydenhuollon ammattilaisen tekemää kokonaisarviota, voidaan päätyä ratkaisuihin, jotka eivät vastaa lapsen todellista tilannetta.

Huomiota tulee kiinnittää myös siihen, miten palveluille luodaan kysyntää. Markkinoinnissa saatetaan esittää tavallisia kehityksellisiä vaihteluita, temperamenttipiirteitä tai arjen haasteita merkkeinä ongelmista, jotka vaativat juuri kyseistä hoitoa. Tällöin huoltajille voi syntyä perusteeton huoli siitä, että lapsi tarvitsee erityisiä toimenpiteitä, vaikka todellista kuntoutustarvetta ei olisi. Lapsen yksilöllistä kehitystä ja erilaisuutta ei tule medikalisoida tai tulkita automaattisesti kuntoutuksen tai muiden hoitojen tarpeeksi.

Huomioitava on myös se, että tarpeettomilla arvioinneilla, tutkimuksilla ja hoitotoimenpiteillä voi olla vaikutuksia myös lapsen käsitykseen itsestään. Lapsuus on aikaa, jolloin minäkuva, minäpystyvyyden tunne ja käsitys omista kyvyistä rakentuvat. Jos lapsi oppii tarkastelemaan itseään ensisijaisesti ongelmien, puutteiden tai korjaamista vaativien ominaisuuksien kautta, voi se heikentää minäpystyvyyden tunnetta, osallisuutta ja myönteisen minäkuvan rakentumista.

Jos lapsen huoltajilla herää huoli lapsen toimintakyvystä, on turvallista hakeutua terveydenhuollon laillistetun ammattihenkilön, kuntoutuksen asiantuntijan vastaanotolle. Laillistus varmistaa sen, että henkilöllä on ammattiin asianmukainen koulutus sekä Lupa- ja valvontaviraston myöntämä oikeus harjoittaa kyseistä ammattia. Asianmukainen koulutus varmistaa osaltaan sen, että henkilöllä on riittävät tiedot ja taidot toimia ammatissaan, kyky hyödyntää tutkittua tietoa työssään ja että hän on sitoutunut ammattikuntansa eettisiin lähtökohtiin. Lasten kuntoutuksessa tällaisia laillistettuja ammattihenkilöitä ovat esimerkiksi fysioterapeutit ja toimintaterapeutit.

Fysioterapia ja toimintaterapia ovat lasten kuntoutuksessa näyttöön perustuvia kuntoutusmuotoja. Fysioterapiassa tuetaan lapsen liikkumista, motoristen taitojen kehittymistä, tasapainoa ja kehonhallintaa. Hakeutuminen fysioterapiaan voi olla

ajankohtaista, jos lapsella on haasteita liikkumisessa, motorisessa kehityksessä tai fyysisessä toimintakyvyssä. Toimintaterapiassa keskitytään mahdollistamaan lapsen osallistuminen omaan arkeen ja siinä oleviin toimintoihin. Toimintaterapia voi olla hyödyllistä, jos lapsella on haasteita esimerkiksi leikkitaidoissa, sosiaalisissa suhteissa, arjen toiminnoissa, kuten pukeutumisessa tai ruokailussa, toiminnanohjauksessa tai aistitiedon käsittelyssä.

Lapsen etu edellyttää, että kuntoutus on tarpeenmukaista, vaikuttavaa ja eettisesti kestävä. Siksi on tärkeää suhtautua kriittisesti menetelmiin, joiden hyödyistä tai turvallisuudesta ei ole luotettavaa näyttöä. Lapsen kehityksen tukeminen on tärkeää, mutta tukitoimien tulee perustua todelliseen tutkittuun tarpeeseen, ei markkinoinnin luomiin mielikuviin. Kuntoutuksen tarpeen arvion sekä kuntoutuksen suunnittelun tulee olla aina terveydenhuollon laillistetun ammattihenkilön toteuttamaa.

Kirsi Wikman, puheenjohtaja Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry

Mari Virkkala, puheenjohtaja Sity ry

Sanna Säteri, erityisasiantuntija Suomen Fysioterapeutit ry

Sanna Laakkonen, varapuheenjohtaja Lasten Fysioterapeutit ry